

Voorstel tot een volgende stap in de samenwerking: de vorming van een bestuurlijke personele unie

Inleiding

De besturen van KVAN en BRAIN werken sinds januari 2017 op basis van een gezamenlijk strategische agenda samen. Deze 'intensieve, niet vrijblijvende samenwerking' is door de ALV's in december 2016 vastgesteld. De besturen hebben daarbij toegezegd een ethische commissie in te stellen om eventuele belangentegenstellingen een plaats te geven. Deze commissie is inmiddels door de besturen ingesteld.

In de periode sinds januari 2017 is veel gebeurd ten gunste van beide verenigingen. Er is een gezamenlijk bureau opgezet, er vindt gezamenlijke communicatie plaats en de uitvoering van het gezamenlijk strategische plan is inmiddels een feit. De samenwerking met het Nationaal Archief heeft vorm gekregen op het belangrijke speerpunt kennisontwikkeling (via KIA) en vandaaruit worden activiteiten voor de leden van KVAN/BRAIN gefinancierd (omgevingswet, AVG) en wordt ook de coördinator KVAN/BRAIN gefinancierd.

Om de slagvaardigheid en herkenbaarheid van de organisaties te verhogen achten de besturen het nu onvermijdelijk dat een volgende stap wordt gezet in de vorm van een verdere bestuurlijke samenwerking. Uitgangspunten zijn hierbij:

- Geen aanpassingen in de statuten, er moet snel gehandeld kunnen worden;
- Het is een volgende stap in het proces van samenwerking, maar geen einddoel.

De besturen van KVAN en BRAIN leggen de ALV voor om de verdere bestuurlijke samenwerking door te ontwikkelen door het aanstellen van nieuwe, zoveel mogelijk dezelfde, bestuursleden voor KVAN en BRAIN, die samen een zogenaamde 'personele unie' vormen.

De huidige besturen van KVAN en BRAIN zullen zich terugtrekken, waarbij het huidige bestuur van KVAN een nieuw bestuur voor KVAN voorstelt, en het huidige bestuur van BRAIN een nieuw bestuur voor BRAIN. Beide voordrachten zijn gebaseerd op het uitgangspunt van een 'personele unie'.

Nut en noodzaak

Reeds langere periode zoeken KVAN en BRAIN, de beroeps- en branche vereniging samenwerking. De afgelopen jaren is dit proces door de huidige besturen van KVAN en BRAIN (hierna genoemd: 'de besturen') opgepakt en vormgegeven. In 2015 is door de ledenvergaderingen besloten tot een intensieve, niet vrijblijvende samenwerking. In 2016 is besloten tot de uitvoering van één gezamenlijk strategische agenda. Ook is besloten om één gezamenlijk bureau in te richten. Er wordt gewerkt met afzonderlijke begrotingen en verantwoordingen, maar met een gezamenlijke exploitatiebegroting, gerelateerd aan de strategische agenda. Om de gezamenlijke agenda ook te kunnen sturen, vergaderen de beide besturen in gezamenlijkheid. In 2017 heeft de samenwerking verder vorm gekregen door het afsluiten van een gezamenlijk convenant met het Nationaal Archief, een gezamenlijke nieuwsbrief en de ontwikkeling van een gezamenlijke website. Op de kennisfunctie wordt intensief samengewerkt met KIA,

waardoor additionele financiële middelen zijn vrijgekomen voor specifieke onderwerpen en voor de bekostiging van de coördinator KVAN/BRAIN.

De besturen van KVAN en BRAIN constateren dat deze ontwikkelingen hebben geleid tot een verhoging van activiteiten, zowel kwantitatief als kwalitatief. Het adagium 'samen kun je meer' is zeker van toepassing. Samenwerking tot bundeling van krachten waardoor we meer kunnen doen en bereiken. Maar dit is nog geen toekomstbestendig model.

De besturen zijn van mening dat er nu een verdere stap gezet moet worden. Deze stap is gericht op het optreden naar buiten en de verdere efficiency en professionalisering van de verenigingen. De besturen vinden dit een noodzakelijke stap in het kader van een toekomstbestendig model. De besturen hechten eraan duidelijk te maken waarom dit een noodzakelijk stap is.

Waarom nu?

Allereerst is de vraag aan de orde; waarom nu? De besturen zijn van mening dat we als sterk samenwerkende organisaties sterker staan om ons te kunnen positioneren. De besturen zien hierin twee belangrijke ontwikkelingen.

Belangrijk is dat de werkwijze die de afgelopen 2 jaar is gehanteerd bewezen heeft resultaten op te leveren. De verenigingen zijn actief op veel onderwerpen, denk aan auteursrecht, omgevingswet, ketenarchivering, toezicht, digitale overheid, kennisontwikkeling etc. Het bureau is hierin een essentiële schakel. Dit leidt tot heldere koersbepaling en besluitvorming. Snelheid en slagvaardigheid zijn daarin essentieel. Om deze werkwijze te kunnen blijven uitoefenen is het noodzakelijk om een volgende stap te zetten.

Een tweede overweging om nu door te zetten zijn de ontwikkelingen om ons heen. Er gebeurt ontzettend veel op het terrein van informatiebeheer en archivering. Niet alleen de archiefwet is daarin meer leidend, aanpalende wetgeving en uitvoering zoals de Omgevingswet, de AVG, de WOO etc hebben grote invloed op het handelen binnen de archieffunctie, van zowel professionals als instellingen. Het is van wezenlijk belang om aan de juiste tafels te zitten en samenwerkingsrelaties aan te gaan, herkenbaar te zijn als organisaties die staan voor de archieffunctie, en een grote achterban vertegenwoordigen. Juist de komende jaren zullen wetten en uitvoering (denk aan de AVG in relatie tot de autoriteit persoonsgegevens) van groot belang zijn.

Doelstelling volgende stap

De doelstelling die de besturen beogen met deze noodzakelijke stap is tweeledig:

1. het versterken van de herkenbaarheid. Hier gaat het om het belang van het gezamenlijk optreden naar buiten, als eenheid.
2. het bevorderen van de slagvaardigheid. Met de inzet van een gezamenlijk bureau en de versterking van dit bureau met additionele middelen is er meer activiteit gekomen. Dit vereist een slagvaardig bestuur dat snel kan reageren op ontwikkelingen. Het vereist ook een bestuur dat minder zelf uitvoerend doet, maar zich richt op de strategische

keuzes en de vertegenwoordiging. De energie van de verenigingen zal met name daar in moeten gaan zitten, en niet in veel onderling overleg alvorens te komen tot besluiten. Dit is in lijn met de keuzes die eind 2016 zijn gemaakt: met de inzet van het bureau is een eerste stap gezet van vereniging met bestuursleden die zelf de uitvoering op zich nemen naar organisatie die professioneel wordt ondersteund waarbij de bestuursleden op strategisch niveau kunnen opereren.

De doelstellingen van beide verenigingen

De doelstellingen van beide verenigingen zijn vastgelegd in de statuten van beide verenigingen.

De doelstelling van KVAN luidt: ‘de bevordering van de belangen van het Nederlands archiefwezen’ (art 2.) De vereniging tracht dit doel onder meer te bereiken door;

- a. het houden van bijeenkomsten;
- b. het uitgeven van een vaktijdschrift;
- c. het uitgeven van andere publicaties;
- d. het onderhouden van contacten met relevante organisaties en binnen- en buitenland. (art 3)

De doelstelling van BRAIN is beschreven in art 2 van haar statuten en luidt:

- a. het organiseren van samenwerking tussen de leden van de vereniging ten aanzien van vakinhoudelijke en technische onderwerpen die van invloed zijn op het gehele terrein van archieven;
- b. het organiseren van overleg, standpuntbepaling en, in het verlengde daarvan, het optreden als aanspreekpunt, gesprekspartner en vertolker van belangen van het gehele terrein van archieven (of delen daarvan), alsmede van de leden van de vereniging in het geheel van het huidige en toekomstige erfgoed;
- c. het organiseren van gezamenlijke voorzieningen ten behoeve van de leden van de vereniging op het gebied van facilitaire dienstverlening;
- d. het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande – inde ruimste zin genomen – in verband staat of daartoe bevorderlijk kan zijn.

De besturen zijn van mening dat beide verenigingen op elkaar aansluitende doelstellingen nastreven, die in samenwerking elkaar versterken. Dit is in december 2016 ook erkend, en op basis hiervan is de strategische agenda vastgesteld.

Samenwerking, verdere gezamenlijke bestuurlijke vormgeving

Met deze strategische agenda is een feitelijke samenwerkingsovereenkomst tot stand gekomen over de wijze waarop de verenigingen samenwerken. Dit wordt uitgewerkt in een gezamenlijke exploitatiebegroting ten behoeve van de strategische agenda.

De gezamenlijke strategische agenda wordt aangestuurd door beide besturen. Daarnaast hebben de beide besturen hun verantwoordelijkheid voor de eigen vereniging waar zij het bestuur van vormen, conform de statuten van die vereniging.

- a. *2 besturen, maar met voor het merendeel dezelfde mensen; personele unie*

De besturen willen de volgende stap zetten op basis van deze samenwerkingsovereenkomst, met inachtneming van de autonomie van beide verenigingen en zonder aanpassing van de statuten.

Er blijven statutair 2 aparte verenigingen, KVAN en BRAIN, die werken conform hun eigen statuten. Beide verenigingen houden dus zeggenschap over datgene wat in hun statuten is bepaald en over de hoogte en besteding van de contributies. Beide verenigingen hebben hun volledige autonomie. De besturen van de afzonderlijk verenigingen hebben de verantwoordelijkheid voor:

- a. hun eigen vereniging, conform de statuten
- b. de samenwerkingsovereenkomst die door hun vereniging is gevormd met de andere vereniging, vastgelegd in een strategische agenda die door de beide ledenvereniging is vastgesteld.

De beide verenigingen kiezen elk een eigen bestuur. De leden van beide besturen bestaan zoveel mogelijk uit dezelfde personen, die daarvoor lid moeten zijn van KVAN (de statutaire verplichting om als bestuurder van KVAN te kunnen functioneren), als wel aangewezen zijn als vertegenwoordiger van een organisatie die lid is van BRAIN.

Bestuursleden van KVAN worden ingeschreven als bestuurder van KVAN, bestuursleden van BRAIN worden ingeschreven als bestuurder van BRAIN. Dit kunnen dezelfde mensen zijn, waardoor het mogelijk wordt om een personele unie te vormen.

In het model van de personele unie zullen de leden van het bestuur die gekozen zijn in beide besturen zowel verantwoordelijk zijn voor:

- a. de vereniging KVAN
- b. de vereniging BRAIN
- c. de samenwerkingsovereenkomst tussen KVAN en BRAIN.

De besturen werken vanuit de principes van de samenwerkingsovereenkomst. Hiertoe vormen zij een gezamenlijk beleid en leggen jaarlijks op de ledenvergaderingen hun plannen voor aan de verschillende verenigingen. Tevens verantwoordt zij zich op de ledenvergaderingen van beide verenigingen voor het gevoerde beleid op het terrein van de samenwerking en op het terrein van de afzonderlijke verenigingen (jaarrekeningen).

Kan dit volgens de statuten van beide verenigingen, want bij BRAIN kunnen alleen instellingen lid zijn, terwijl bij KVAN alleen personen lid kunnen zijn?

Ingevolge de statuten kunnen alleen natuurlijke personen lid zijn van KVAN, terwijl de statuten van BRAIN het lidmaatschap voorbehouden aan rechtspersonen, althans organisaties of onderdelen daarvan. Omdat natuurlijke personen geen rechtspersoonlijkheid (kunnen) bezitten en vice versa sluiten de statuten van elk van de verenigingen feitelijk het lidmaatschap van de andere vereniging uit.

Voor de mogelijkheden van een 'personele unie' van bestuurders is het vorenstaande evenwel minder van belang omdat rechtspersonen die lid zijn van een vereniging zich in die vereniging laten vertegenwoordigen door natuurlijke personen. Deze laatsten zijn geen lid, maar vertegenwoordiger. Zij zijn – in een vereniging van leden met rechtspersoonlijkheid – degenen die tot bestuurslid kunnen worden gekozen. Niet een rechtspersoon zelf is bestuurslid, maar de door de rechtspersoon aangewezen

vertegenwoordiger wordt verkozen. Dat blijkt ook uit de statutaire bepalingen van BRAIN. Artikel 21, eerste lid aanhef en onder c. bepaalt dat toegang tot de Algemene ledenvergadering en stemrecht toekomt aan vertegenwoordigers van alle leden van de vereniging. Artikel 11, eerste lid van die statuten bepaalt voorts dat het bestuur bestaat uit een aantal 'personen'.

Het vorenstaande maakt duidelijk dat vertegenwoordigers van BRAIN lid kunnen zijn van KVAN indien zij voldoen aan de in artikel 4 van de statuten van KVAN opgenomen vereisten en dat leden van KVAN door het lid/rechtspersoon van BRAIN kunnen worden aangewezen als vertegenwoordiger van dat lid/rechtspersoon.

b. Volledige personele unie?

De twee verenigingen hebben dus beide een bestuur, en dat bestuur gaat over de doelstellingen van de vereniging en over de samenwerking (vastgelegd in een strategische agenda als samenwerkingsovereenkomst)

Bovenstaand is aangegeven dat een personele unie mogelijk is omdat het gaat om vertegenwoordigers van BRAIN en leden van KVAN, en zij voldoen aan beide eisen van lidmaatschap.

Nu kunnen er zich situaties voordoen dat er personen zijn die niet aan beide voorwaarden voldoen. Dit mag volgens de besturen niet betekenen dat deze personen daardoor uitgesloten zijn van bestuurslidmaatschap van hun vereniging.

Er bestaan situaties dat leden van KVAN niet kunnen worden aangewezen als vertegenwoordiger van BRAIN, omdat zij als zelfstandige werken of niet werkzaam zijn bij een organisatie die is aangesloten bij BRAIN. Evenzo kunnen er vertegenwoordigers zijn van BRAIN die geen lid zijn van KVAN.

Aangezien iedere vereniging haar eigen bestuur kiest, is dit geen belemmering. Een lid van KVAN kan conform de statuten lid worden van het bestuur van KVAN. Dit bestuurslid van KVAN gaat dan over KVAN aangelegenheden en over de samenwerking (gezamenlijke strategische agenda), maar is geen bestuurslid van BRAIN. Dat betekent dat wanneer het gaat over statutaire BRAIN aangelegenheden zoals bijvoorbeeld bij kwesties als het lidmaatschap van BRAIN of over de hoogte van de contributie, dit bestuurslid daar geen zeggingskracht over heeft. Dit geldt ook voor een bestuurslid van BRAIN die geen lid is van KVAN, dus niet in het KVAN bestuur is gekozen, deze gaat niet over de KVAN aangelegenheden, maar wel over de samenwerking in de vorm van de strategische agenda.

De huidige besturen van KVAN en BRAIN doen een voordracht voor de nieuwe besturen van 5 personen als personele unie, waarmee wordt voldaan de eisen uit de statuten van beide verenigingen. In de voordracht is gekeken naar een evenwichtige vertegenwoordiging uit de achterban van beide verenigingen, maar ook naar continuïteit, de verbinding van de afgelopen anderhalf jaar naar de nieuwe periode. De besturen gaan uit van zoveel mogelijk handelen volgens de principes van een personele unie. De voordracht van 5 betekent echter dat er ruimte is voor toegevoegde leden vanuit een van de verenigingen.

c. Samenwerking, maar conflicterend belang?

Het vertrekpunt is dus dat verenigingen waarin archiefprofessionals en archiefinstellingen samen standpunten innemen – indien nodig na stevige interne discussie – een sterkere factor is bij maatschappelijke, beroepsmatige, politieke of bestuurlijke discussies en beleidsontwikkeling. In praktische zin speelt de omstandigheid dat binnen de archiefbranche belangentegenstellingen doorgaans niet zo scherp zijn als bijvoorbeeld in de gezondheidszorg of het onderwijs. De branche is vele malen kleiner en de economische belangen zijn minder tegengesteld. Daarom is het streven ernaar belangentegenstellingen binnen de verenigingen op te lossen. Indien dat niet zou lukken is een escalatiemechanisme nodig om te zorgen dat beide standpunten voldoende helder naar buiten komen. In dit kader is er een ‘ethische commissie’ ingesteld die bij (vermeende) belangentegenstellingen de besturen van KVAN en BRAIN verenigd in een personele unie zal adviseren.

Voorstel ter besluitvorming

de huidige besturen van KVAN en BRAIN stellen ter besluitvorming aan zowel de ledenvergadering van KVAN als de ledenvergadering van BRAIN het volgende voor:

- Met ingang van juni 2018 de verdere samenwerking van KVAN/BRAIN door te ontwikkelen door beide besturen vanuit het principe van een personele unie vorm te geven.
- De nieuwe besturen te vragen om te verkennen op welke termijn en onder welke condities de verdere ontwikkeling van de samenwerking van de vereniging vorm kan krijgen.